

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

115Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ — 3—4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2015

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα «Εδαφική προοπτική για το 2050: Ποιο είναι το μέλλον;»

(2016/C 051/02)

Εισηγητής: ο κ. Oldřich VLASÁK (CZ/ECR), μέλος του δημοτικού συμβουλίου του Hradec Králové

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Γενικές παρατηρήσεις

1. χαιρετίζει τις προσπάθειες της λουξεμβουργιανής προεδρίας να εξετάσει την εδαφική προοπτική για το 2050 και εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η λουξεμβουργιανή προεδρία αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της ΕπΤ για το θέμα αυτό·
2. τονίζει ότι είναι σημαντικό να αναγνωριστέ ρητά το ευρύ φάσμα εδαφικών πραγματικοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, για τις οποίες απαιτούνται διαφορετικές προσεγγίσεις και στρατηγικές αντιμετώπισης των προβλημάτων τους·
3. πιστεύει ότι περισσότερο από 15 έτη μετά το Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (ΣΑΚΧ), που εγκρίθηκε στο Πότσδαμ το 1999, η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται μια νέα εδαφική προοπτική η οποία
 - να μετουσιώνει την έννοια της εδαφικής συνοχής, όπως κατοχυρώνεται από τη Συνθήκη της Λισαβόνας, σε επιχειρησιακές κατευθυντήριες γραμμές πολιτικής,
 - να υπερβαίνει ένα απλό σχέδιο ανάπτυξης του κοινοτικού χώρου,
 - να αντιμετωπίζει τις βασικές εδαφικές προκλήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
 - να παρέχει κατευθύνσεις για όλες τις πολιτικές της ΕΕ με εδαφική διάσταση και να είναι συναφής και συνεπής με την πολιτική εδαφικής συνοχής και τις παρεμβάσεις της που συγχρηματοδοτούνται από τα ΕΔΕΤ,
 - να παρέχει κατευθύνσεις για όλες τις πολιτικές της ΕΕ με εδαφική διάσταση,
 - να συνδέεται με τους μελλοντικούς μακροπρόθεσμους οικονομικούς, περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς στόχους των ευρωπαϊκών πολιτικών, και
 - να βασίζεται στις αρχές της επικουρικότητας και της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης·

4. συνεπώς, ζητεί να διοργανωθεί μια ευρεία πανευρωπαϊκή διαβούλευση για τη μελλοντική εδαφική προοπτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση την πράσινη βίβλο για την εδαφική συνοχή [COM(2008) 616 τελικό] και επαναλαμβάνει το αίτημά της να καταρτιστεί μια λευκή βίβλος για την εδαφική συνοχή, η οποία θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως κορμός για άλλες πολιτικές της ΕΕ με ισχυρή εδαφική διάσταση, ήδη κατά την επόμενη περίοδο προγραμματισμού μετά το 2020.
5. τονίζει τη σημασία του έγκαιρου εντοπισμού των παγκόσμιων τάσεων και προκλήσεων για την κατάλληλη πολιτική προσαρμογή. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕτΠ επικροτεί διάφορες προορατικές εκδόσεις που εκπονήθηκαν από τα ευρωπαϊκά όργανα και επισημαίνει τη μελέτη της ΕτΠ με τίτλο «Προκλήσεις με ορίζοντα το 2025 — Βασικές τάσεις και επιπτώσεις για τις τοπικές και τις περιφερειακές αρχές»⁽¹⁾.
6. επισημαίνει τις παγκόσμιες τάσεις και προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως αυτές έχουν εντοπιστεί στην έκθεση με τίτλο «Παγκόσμιες τάσεις 2030: Μπορεί η ΕΕ να ανταποκριθεί στις μελλοντικές προκλήσεις;», όπως περιγράφονται στο ESPAS⁽²⁾, και οι οποίες συνεπάγονται μια εδαφική διάσταση, δεδομένου ότι οι επιπτώσεις τους διαφέρουν από τη μία περιοχή στην άλλη, ανάλογα με τις εδαφικές ιδιαιτερότητες και πλαίσια. Η ΕτΠ σημειώνει, ωστόσο, ότι η εδαφική διάσταση δεν ελήφθη επαρκώς υπόψη στην έκθεση ESPAS. Ως εκ τούτου, ευελπιστεί να συμβάλει εποικοδομητικά, ούτως ώστε η εδαφική διάσταση να ενσωματωθεί στις μελλοντικές εργασίες του σχεδίου ESPAS.
7. πιστεύει ότι χρειάζεται μια σαφής ευρωπαϊκή εδαφική προοπτική που να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στις τρέχουσες και μελλοντικές τάσεις και προκλήσεις, και ότι πρέπει να ενισχυθεί η εδαφική διάσταση κατά τη χάραξη πολιτικής, μεταξύ άλλων με την εφαρμογή της τοποκεντρικής προσέγγισης.
8. επισημαίνει, στο πλαίσιο αυτό, τον ρόλο της εδαφικής ατζέντας 2020, η οποία εξακολουθεί να ισχύει και πρέπει να εφαρμοστεί καλύτερα. Σχετικά, αναφέρει την πρόσφατη γνωμοδότησή της με θέμα «Βελτίωση της εφαρμογής της εδαφικής ατζέντας της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2020»⁽³⁾.
9. τονίζει, επιπλέον, ότι ο στρατηγικός σχεδιασμός και ο καθορισμός σαφών και εφικτών πολιτικών στόχων, οι οποίοι που θα μπορούσαν να ενταχθούν σε μια «προοπτική» αποτελούν απαραίτητο στοιχείο της ορθής χάραξης πολιτικής.
10. επαναλαμβάνει ότι, σε επίπεδο ΕΕ, η Συνθήκη (ΣΛΕΕ άρθρο 174) ορίζει ως πρωταρχικό εδαφικό στόχο την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέποντας ότι: «Η Ένωση, προκειμένου να προαχθεί η αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της, αναπτύσσει και εξακολουθεί τη δράση της με σκοπό την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής της συνοχής». Εδαφική συνοχή σημαίνει εξασφάλιση μιας ισορροπημένης ανάπτυξης όλων των εδαφών της ΕΕ.

Η εδαφική διάσταση της διαμορφώσης πολιτικής

11. εφιστά την προσοχή στα πλεονεκτήματα και τα οφέλη της εφαρμογής της τοποκεντρικής προσέγγισης⁽⁴⁾, της οποίας τα κύρια χαρακτηριστικά αφορούν την ενσωμάτωση τομέων σε μια συγκεκριμένη εδαφική στρατηγική και έναν εδαφικό διάλογο που να προσανατολίζεται στα αποτελέσματα. Εφόσον εφαρμοστεί αποτελεσματικά, η τοποκεντρική προσέγγιση καθιστά δυνατή την αξιοποίηση και την αναζωογόνηση της εδαφικής ταυτότητας και των εδαφικών ιδιαιτεροτήτων ως ένα μοναδικό περιουσιακό στοιχείο.
12. σημειώνει ότι, αν και η τοποκεντρική προσέγγιση αποτελεί συχνά αντικείμενο συζήτησης στα όργανα της ΕΕ, ωστόσο δεν εφαρμόζεται ακόμη ευρέως ούτε σε επίπεδο ΕΕ, αλλά ούτε σε επίπεδο κρατών μελών. Η ΕτΠ επαναλαμβάνει την ισχυρή πεποίθησή της ότι η τοποκεντρική προσέγγιση των πολιτικών της ΕΕ θα αποφέρει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα, δεδομένου ότι οι πολιτικές θα προσαρμόζονται στις ειδικές τοπικές συνθήκες και έτσι θα αντιμετωπίζουν πιο αποτελεσματικά τις προκλήσεις των περιφερειών, των πόλεων και των δήμων και θα μειθούν κατ' αυτό τον τρόπο οι διαφορές μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης.
13. σημειώνει ότι, ενώ επίσης παραμένει απαραίτητη η ενίσχυση των τομεακών πολιτικών, η τοποκεντρική προσέγγιση είναι η πιο αποτελεσματική ως προς την επίτευξη του στόχου της Συνθήκης όσον αφορά τη γενικότερη αρμονική ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕτΠ παραπέμπει σε μια μελέτη που εκπόνησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην οποία εντοπίζονται πέντε κοινά χαρακτηριστικά της επιτυχούς εφαρμογής της τοποκεντρικής προσέγγισης⁽⁵⁾. Στα χαρακτηριστικά αυτά περιλαμβάνονται ο σημαντικός ρόλος της εκτίμησης της αξίας της τοπικής ταυτότητας, η επέκταση πέρα από τα γεωγραφικά και τομεακά όρια, ένα ανοικτό σύστημα διακυβέρνησης, μια ισχυρή ηγετική ικανότητα και ο πειραματισμός και η μάθηση μέσα από την πράξη.

⁽¹⁾ <http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/challenges-horizon-2025.pdf>

⁽²⁾ <http://europa.eu/espas/>

⁽³⁾ EE C 195 της 12.6.2015, σ. 30.

⁽⁴⁾ Η τοποκεντρική προσέγγιση μπορεί να οριστεί ως μια συλλογική διαδικασία όπου ενδιαφερόμενοι φορείς συμμετέχουν για να επιλύουν ζητήματα που ανακύπτουν σε ένα γεωγραφικό χώρο π.χ. γειτονιά, περιφέρεια ή οικοσύστημα.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2015/07/territorial-agenda-2020-put-in-practice

14. θεωρεί ότι, μολονότι οι τομεακές πολιτικές είναι σημαντικές, εντούτοις η εδαφική προσέγγιση αποτελεί μια σημαντική αφετηρία για μια προσαρμοσμένη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη. Η ιδέα ενός κοινού πλαισίου (συμφωνία εταιρικής σχέσης) για την εφαρμογή των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων στην τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού είναι ευπρόσδεκτη, ωστόσο, προκειμένου να υλοποιηθούν αποτελεσματικά όλες οι πολιτικές, πρέπει να αρθούν τα εμπόδια που προκαλούνται λόγω των διαφορετικών κανόνων. Το ρυθμιστικό πλαίσιο για τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία θα πρέπει να απλουστευθεί με τη συμβολή και τη συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών. Έργα με εδαφικά ολοκληρωμένη προσέγγιση θα πρέπει να μπορούν να χρηματοδοτούνται από διαφορετικά ταμεία και να αξιολογούνται από ένα μοναδικό, ενιαίο ρυθμιστικό πλαίσιο.

15. επισημαίνει την ανάλυση που διατυπώνεται στην 6η έκδοση για τη συνοχή και έχει ως εξής: «οι περιφερειακές ανισότητες διευρύνθηκαν κατά τα τελευταία χρόνια, επειδή η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τις περιφέρειες με διαφορετικό τρόπο»⁽⁶⁾. Πράγματι, όχι μόνον η ίδια η κρίση αλλά και οι πολιτικές αποφάσεις (ιδίως τα μέτρα λιτότητας ως μέρος του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου) είχαν πολύ διαφορετικό αντίκτυπο στις ευρωπαϊκές περιφέρειες. Για παράδειγμα, οι οικονομικά ισχυρές περιφέρειες μπορούν να μετριάζουν τις επιπτώσεις της κρίσης και να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, ενώ, αντίθετα, οι οικονομικά χειμαζόμενες περιφέρειες αναγκάζονται να μειώσουν τις δημόσιες επενδύσεις εξαιτίας των μέτρων λιτότητας τα οποία οδήγησαν σε οικονομικές δυσκολίες. Η ανάλυση αυτή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υπάρχει εδαφικός αντίκτυπος ακόμη και σε τομείς πολιτικής και σε εξωτερικούς παράγοντες που προηγουμένως δεν είχαν εξεταστεί σύμφωνα με μια εδαφική προοπτική, όπως π.χ. η πολιτική για τις τράπεζες ή τη φορολογία. Ειδικότερα, υπενθυμίζει ότι η κρίση έχει εντείνει τις διαφορές μεταξύ των περιφερειών και έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στις χώρες με σημαντική αναπτυξιακή υστέρηση. Η ΕτΠ επισημαίνει ωστόσο ότι, για να έχουν αρμονική επίδραση, οι πολιτικές πρέπει να εφαρμόζονται με γνώμονα την αρχή της εξισορρόπησης και της εδαφικής προσέγγισης. Αυτό σημαίνει εφαρμογή μιας ισορροπημένης προσέγγισης όσον αφορά τα μέτρα λιτότητας.

16. σημειώνει ότι, από τη συζήτηση του 2009 σχετικά με το θέμα «ΑΕΠ και πέρα από αυτό», τα διαθέσιμα στοιχεία σε επίπεδο ΕΕ αυξήθηκαν σημαντικά και επιτρέπουν πλέον την εξέταση μεθόδων που συμπληρώνουν το σύστημα δεικτών του ΑΕΠ για τη μέτρηση της προόδου, ιδίως στο επίπεδο των περιφερειών και των πόλεων της ΕΕ, σε ό,τι αφορά την εκπλήρωση των ενωσιακών στόχων.

17. τονίζει ότι οι περισσότερες πολιτικές της ΕΕ ενέχουν περιφερειακή και τοπική διάσταση, η οποία μπορεί να εκτιμηθεί μέσω της Αξιολόγησης Εδαφικού Αντίκτυπου (ΑΕΑ) και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τον σχεδιασμό και την αναθεώρηση αυτών των πολιτικών. Η ΕτΠ δρομολόγησε την πειραματική φάση της στρατηγικής ΑΕΑ το 2014 σε επιλεγμένα θέματα. Κατά τη φάση αυτή δοκιμάστηκαν διάφορες μεθοδολογίες και προσεγγίσεις. Η ΕτΠ εκφράζει την ιδιαίτερη ικανοποίησή της για το γεγονός ότι, μετά τη δημοσίευση, στις 19 Μαΐου 2015, της δέσμης μέτρων για τη βελτίωση της νομοθεσίας, η Επιτροπή θα χρησιμοποιεί την ΑΕΑ ως ένα από τα στοιχεία της εκτίμησης επιπτώσεων. Ως εκ τούτου, η ΕτΠ τονίζει επίσης τον ρόλο της αστικής πολιτικής της ΕΕ —με ιδιαίτερη έμφαση στις «εσωτερικές περιοχές»— και τη μεγάλη σημασία της εφαρμογής της για την ανάπτυξη των περιφερειών. Παραπέμπει στη γνωμοδότησή της με θέμα «Προς ένα ολοκληρωμένο αστικό θεματολόγιο για την ΕΕ» (25 Ιουνίου 2014)⁽⁷⁾, και υπογραμμίζει την πρόταση που διατυπώνεται σε αυτή για την έκδοση της «λευκής βίβλου για μια ολοκληρωμένη αστική πολιτική». Τέλος, επικροτεί τη δήλωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία ανακοίνωσε τα πρώτα συγκεκριμένα μέτρα ενόψει της υιοθέτησης του αστικού θεματολογίου της ΕΕ, και μάλιστα σκοπεύει να διαθέσει ποσό 80 δισεκατ. ευρώ από τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό για την εφαρμογή του⁽⁸⁾. Καλεί την Επιτροπή να αξιοποιήσει την πείρα της ΕτΠ.

Τεκμηριωμένη χαραξή πολιτικής

18. εκφράζει την ανησυχία της διότι οι ισχύοντες στατιστικοί δείκτες στα κράτη μέλη της ΕΕ δεν αντιπροσωπεύουν απαραίτητα την πραγματική κοινωνικοοικονομική κατάσταση και, συνεπώς, δεν πρέπει να αποτελούν τη βάση για τον μελλοντικό σχεδιασμό και την εφαρμογή των πολιτικών. Οι πολιτικές πρέπει να είναι ολοκληρωμένες, να διαθέτουν ισχυρό διατομεακό, διαπεριφερειακό και διασυνοριακό χαρακτήρα και να λαμβάνουν υπόψη τις δευτερογενείς συνέπειες στις υπόλοιπες περιφέρειες.

19. επαναλαμβάνει ότι, προκειμένου να εξακριβώσουν τις συνέπειες αυτές, τα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλουν να εφαρμόσουν τις Αξιολογήσεις Εδαφικού Αντίκτυπου ως πάγια πρακτική στη διαδικασία χάραξης πολιτικής και κατά τον προγραμματισμό και την υλοποίηση των τομεακών επενδύσεων. Εάν οι ενδεχόμενες ασύμμετρες επιπτώσεις των ευρωπαϊκών και των εθνικών πολιτικών δεν λαμβάνονται υπόψη, οι πολιτικές αυτές δεν θα είναι ποτέ επαρκώς αποτελεσματικές ή αποδοτικές και θα προκαλούν ενδεχομένως ανεπιθύμητες συνέπειες.

⁽⁶⁾ http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/reports/2014/6th-report-on-economic-social-and-territorial-cohesion σ. 3.

⁽⁷⁾ COTER-V-046.

⁽⁸⁾ Δήλωση της επιτρόπου Περιφερειακής Πολιτικής Corina Crețu με την ευκαιρία του Δεύτερου Φόρουμ των Πόλεων (που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες στις 2 Ιουνίου 2015).

20. επισημαίνει ότι, κατά την εξέταση των συνεπειών των πολιτικών της ΕΕ, πρέπει να ληφθεί υπόψη ό,τι αυξανόμενος αριθμός ευρωπαίων πολιτών κατοικεί σε αστικές περιοχές, με τις συνεπόμενες αστικές αλλά και αγροτικές προκλήσεις. Επί του παρόντος, είναι περιορισμένα ή ανύπαρκτα τα στατιστικά στοιχεία για το αστικό επίπεδο, γεγονός που δυσχεραίνει την υλοποίηση μιας συνεκτικής και εμπειροστατωμένης αξιολόγησης των επιπτώσεων. Η ΕτΠ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεξεργάζονται επί του παρόντος ένα πειραματικό σχέδιο εκτίμησης επιπτώσεων στις αστικές περιοχές, το οποίο θα πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω στο μέλλον και να χρησιμεύσει ως πολύτιμο εργαλείο για την εκτίμηση των επιπτώσεων και για τη βελτίωση της νομοθεσίας. Υπογραμμίζει, επίσης, ότι η Επιτροπή των Περιφερειών έχει επανειλημμένα ζητήσει να συνεκτιμούνται καλύτερα στις πολιτικές της ΕΕ οι σωρευτικές επιπτώσεις των μικρού και μεσαίου μεγέθους πόλεων·

21. υπενθυμίζει ότι οι αγροτικές περιοχές διαφέρουν κατά πολύ μεταξύ τους σε ό,τι αφορά τα χαρακτηριστικά τους και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, το δε επίπεδο ανάπτυξης τους είναι χαμηλότερο από ό,τι της ΕΕ, ιδίως σε σύγκριση με τα επίπεδα ανάπτυξης στις αστικές περιοχές — και το χάσμα διευρύνεται. Δεν θα είναι δυνατόν να επιτευχθεί η εδαφική συνοχή χωρίς την αξιοποίηση ολόκληρου του διαθέσιμου δυναμικού, το οποίο περιλαμβάνει τις δυνατότητες που προσφέρουν όλες οι περιοχές. Επίσης, συχνά είναι αδύνατον να καθοριστούν σαφή γεωγραφικά όρια μεταξύ των περιοχών, δεδομένου ότι οι λειτουργικές αλληλεξαρτήσεις συνδέουν σε διαφορετικό βαθμό αστικές περιοχές με αγροτικές περιοχές, για παράδειγμα, με τις μετακινήσεις από και προς τον τόπο εργασίας ή με ψυχαγωγικές δραστηριότητες·

22. καθώς η τεχνολογία αναμένεται να αναπτυχθεί με γοργούς ρυθμούς στις επόμενες δεκαετίες, έτσι θα αναπτυχθούν και τα εργαλεία που θα εκτιμούν τις εν λόγω επιπτώσεις με ταχύ, αποτελεσματικό και αντικειμενικό τρόπο. Μοντέλα όπως αυτό έχουν ήδη δημιουργηθεί και αναπτύσσονται γρήγορα και ένα καλό παράδειγμα ενός τέτοιου εργαλείου είναι το ESPON Quick Scan. Επί του παρόντος το βασικό εμπόδιο σε αυτό του είδους τα μέσα είναι η απουσία επαρκούς και ολοκληρωμένης βάσης στατιστικών δεδομένων, κυρίως σε τοπικό επίπεδο·

23. θεωρεί ότι είναι εξίσου σημαντικό να αξιολογηθεί ο εδαφικός αντίκτυπος ορισμένων πολιτικών της ΕΕ σε περιοχές που απαριθμούνται στο άρθρο 174 της ΣΛΕΕ και πλήττονται από διαρθρωτικά φυσικά ή δημογραφικά μειονεκτήματα, όπως, λόγου χάρη, οι βόρειες περιοχές με πολύ χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού, τα νησιά, οι διασυνοριακές και ορεινές περιοχές·

24. ζητεί από τα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Ένωση να επενδύσουν σημαντικά περισσότερους πόρους για να συλλέξουν τα ελλείποντα στατιστικά στοιχεία, που αντικατοπτρίζουν διαφορετικά εδαφικά προβλήματα, και να αναπτύξουν με ισχυρό τρόπο τη συλλογή δεδομένων στο χαμηλότερο διοικητικό επίπεδο. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις χώρες όπου οι εδαφικές στατιστικές μονάδες της Eurostat δεν αντικατοπτρίζουν πραγματικά τις γεωγραφικές περιοχές σε τοπικό ή σε περιφερειακό επίπεδο. Χωρίς πλήρη και εξελισσόμενη εικόνα των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν είναι δυνατή η διαμόρφωση αποτελεσματικών πολιτικών που να ανταποκρίνονται στις υφιστάμενες προκλήσεις. Η ΕτΠ υπενθυμίζει ότι στους νέους κανονισμούς των διαρθρωτικών ταμείων περιλαμβάνεται ένας Θεματικός Στόχος 11 των διαρθρωτικών ταμείων, ο οποίος προορίζεται ακριβώς για τη χρηματοδότηση επενδύσεων στην ανάπτυξη καλύτερων δεδομένων σε τοπικό και σε περιφερειακό επίπεδο. Δυστυχώς, μέχρι σήμερα, αυτός ο θεματικός στόχος έχει αξιοποιηθεί ελάχιστα για τον συγκεκριμένο σκοπό. Παράλληλα, η ΕτΠ επαναλαμβάνει την ανάγκη μείωσης του διοικητικού φόρτου που βαραίνει διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών και των περιφερειακών αρχών, μέσω της δημιουργίας ενδεδειγμένων μέσων που θα καθιστούν δυνατή τη συστηματικοποίηση —κατά τρόπο ενδεδειχτή και επιλεκτικό— της συλλογής στατιστικών δεδομένων και της υποβολής εκθέσεων, προκειμένου να διευκολυνθεί η επεξεργασία τους. Πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε οι πόροι που διατίθενται στο πλαίσιο του θεματικού στόχου 11 να είναι ευρέως γνωστοί·

25. υπογραμμίζει το χρήσιμο έργο του προγράμματος ESPON⁽⁹⁾ μέσω του οποίου συγκεντρώνονται εδαφικά στοιχεία σε ολόκληρη την Ευρώπη. Ειδικότερα, οι προβλέψεις στην έκθεση με τίτλο «Making Europe Open and Polycentric» (Πώς να καταστεί η Ευρώπη ανοικτή και πολυκεντρική) είναι σημαντικές για τη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων σχετικά με την πραγματοποίηση επενδύσεων με σκοπό την ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης. Εξετάζοντας τα διάφορα σενάρια, η ΕτΠ πιστεύει ότι η πολυκεντρική ανάπτυξη πρέπει να αποτελέσει στόχο και ουσιαστικό στοιχείο της εδαφικής προοπτικής για το 2050, η οποία περιλαμβάνει τις τοπικές αρχές όλων των μεγεθών, σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Με την περαιτέρω εξάπλωση των μητροπολιτικών περιοχών, πρέπει να προωθείται μια ισόρροπη ανάπτυξη και, παράλληλα, να δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στα μικρά χωριά και τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες καθώς και στη διασύνδεση με τα γειτονικά εδάφη·

Ευρωπαϊκή εδαφική προοπτική και διακυβέρνηση

26. δεδομένου ότι οι παγκόσμιες τάσεις και οι προκλήσεις έχουν διαφορετικό αντίκτυπο στα ευρωπαϊκά εδάφη και δεδομένου ότι όλες οι πολιτικές συνεπάγονται μια εδαφική διάσταση, η ευρωπαϊκή εδαφική προοπτική πρέπει κυρίως να εστιάζεται στην πρακτική εφαρμογή της εδαφικής διάστασης στην ευρωπαϊκή διακυβέρνηση·

(9) <http://www.espon.eu/main/>

27. υπενθυμίζει ότι η ΕτΠ έχει υιοθετήσει έναν Χάρτη για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση⁽¹⁰⁾ στην Ευρώπη, ο οποίος περιγράφει τις βασικές αρχές της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης, οι οποίες θα πρέπει να συμβάλουν στην ενίσχυση της εδαφικής διάστασης κατά τη χάραξη πολιτικής και στην επίτευξη μεγαλύτερης οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής στην Ευρώπη, όπως επανειλημμένα έχει αναφέρει η Επιτροπή των Περιφερειών σε όλες τις γνωμοδοτήσεις της σχετικά με την εδαφική πολιτική·
28. πιστεύει ότι, στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να δοθεί έμφαση και στην ειδική στήριξη που πρέπει να παρέχεται σε διάφορες μορφές συνεργασίας μεταξύ οργανισμών τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης και άλλων αποκεντρωμένων φορέων ως ένα αποτελεσματικό, αποδοτικό και νόμιμο μέσο για την παροχή δημοσίων υπηρεσιών·
29. υπογραμμίζει ότι η διασυνοριακή συνεργασία των τοπικών και των περιφερειακών αρχών έχει αποδειχθεί ως βασικό μέσο για την ανάπτυξη των παραμεθόριων περιοχών. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να υποστηριχθεί περαιτέρω από την ΕΕ και από τα κράτη μέλη·
30. τονίζει ότι τα καινοτόμα χρηματοδοτικά μέσα και οι συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα που βασίζονται σε σαφείς κανόνες μπορούν να αποτελέσουν σημαντικά εργαλεία για την εδαφική ανάπτυξη περιοχών με τοποκεντρική προσέγγιση σε συγκεκριμένους τομείς στους οποίους η ιδιωτική χρηματοδότηση μπορεί να συμπληρώσει τη δημόσια χρηματοδότηση και στους οποίους οι αποδόσεις είναι αρκετά ελκυστικές. Ωστόσο, πρέπει να δοθεί προσοχή ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές λαμβάνουν καθοδήγηση σχετικά με τη χρήση των χρηματοδοτικών μέσων⁽¹¹⁾·
31. τονίζει τον κείμενο ρόλο της τοπικής πολιτικής ηγεσίας και της δημοκρατικά εκλεγμένης τοπικής αυτοδιοίκησης για την ανάπτυξη μιας τοποκεντρικής προσέγγισης και επισημαίνει ότι αυτού του είδους η προσέγγιση απαιτεί τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων και την αποδοχή από όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης. Είναι σημαντικό η διαδικασία, η αξία και τα οφέλη της να γίνουν καλύτερα κατανοητά από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς·
32. υπογραμμίζει ότι η τοποκεντρική προσέγγιση συνεπάγεται ιδιαίτερους ρόλους για φορείς σε διαφορετικά επίπεδα διακυβέρνησης. Είναι απαραίτητο ο χωροταξικός σχεδιασμός και οι αναπτυξιακές στρατηγικές να εκπονούνται πάντοτε σε επίπεδο όσο το δυνατόν πλησιέστερο στον πολίτη, δηλαδή, ως επί το πλείστον στο τοπικό ή το περιφερειακό επίπεδο·
33. σε τομείς πολιτικής όπου οι αρμοδιότητες βρίσκονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πρέπει να εξετάζεται συστηματικά η εδαφική διάσταση. Σχετικά με το θέμα αυτό, η ΕτΠ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε ό,τι αφορά τη βελτίωση της νομοθεσίας και συμφωνεί ότι «μέσω της εφαρμογής των αρχών της βελτίωσης της νομοθεσίας θα διασφαλίζεται ότι τα μέτρα είναι τεκμηριωμένα και άρτια σχεδιασμένα, καθώς και ότι αποδίδουν απτά και βιώσιμα οφέλη για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία συνολικά⁽¹²⁾». Η ΕτΠ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι η πρωτοβουλία για τη βελτίωση της νομοθεσίας υιοθετεί τις βασικές αρχές που περιγράφονται στον Χάρτη για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση στην Ευρώπη·
34. υπενθυμίζει ότι η ΕτΠ δημιούργησε μια πλατφόρμα παρακολούθησης της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» με στόχο την παρακολούθηση της περιφερειακής διάστασης της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η οποία κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μια ανανεωμένη στρατηγική «Ευρώπη 2020» θα πρέπει να βασίζεται σε ισχυρότερες εταιρικές σχέσεις και μεγαλύτερη οικείωση όλων των επιπέδων της δημόσιας διοίκησης, προσθέτοντας έτσι μια εδαφική διάσταση, μεγαλύτερη διαφάνεια και λογοδοσία, καθώς και πολυεπίπεδη διακυβέρνηση⁽¹³⁾·
35. πιστεύει ότι, σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Δεοντολογίας για την Εταιρική Σχέση, οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές πρέπει να αναλάβουν ευθύνη για την κατάρτιση αναπτυξιακών σχεδίων όπου οι εδαφικές ιδιαιτερότητές τους θα αξιοποιούνται ως μοναδικά πλεονεκτήματα και θα συνεκτιμώνται οι συμφωνηθέντες ευρωπαϊκοί στόχοι και η ενδεχόμενη συμμετοχή των οργανωμένων συμφερόντων. Η ΕτΠ τονίζει ότι η πολιτική συνοχής έχει ζωτική σημασία για τη χρηματοδοτική βοήθεια και για τη μεθοδολογική καθοδήγηση των τοπικών και περιφερειακών αρχών κατά την εφαρμογή των αναπτυξιακών τους σχεδίων· Η αποτελεσματική διακυβέρνηση είναι ζωτικής σημασίας για την καλύτερη εφαρμογή των προγραμμάτων, όπως η ποιότητα του έργου·
36. σημειώνει ότι σύμφωνα με την 6η έκθεση παρακολούθησης για τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» και το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, που πρόσφατα (Οκτώβριος 2015) δημοσίευσε η Πλατφόρμα Παρακολούθησης της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» της ΕτΠ, διαπιστώνεται ότι στην κατάρτιση των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων υφίσταται έντονη η συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών σε 15 κράτη-μέλη της ΕΕ. Επίσης, κατά την υλοποίηση των προγραμμάτων, 23 από τις 28 κυβερνήσεις κάνουν ειδική αναφορά στον ρόλο των τοπικών και περιφερειακών αρχών σε τομείς όπως οι πολιτικές για την αγορά εργασίας, η κοινωνική ένταξη και η υγειονομική περιθαλψη. Αναφορικά με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020», σε 20 κράτη-μέλη υπογραμμίζεται ο ρόλος των εδαφικών αρχών στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων στους τομείς της κοινωνικής ένταξης, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της κλιματικής αλλαγής. Ζητεί, ως εκ τούτου, την επανεξέταση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», για την περαιτέρω ενίσχυση της εδαφικής διάστασης των πολιτικών της ΕΕ προκειμένου το σύνολο των κρατών μελών να τηρούν τις αρχές της επικουρικότητας, της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και της εταιρικής σχέσης κατά την κατάρτιση των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων.

⁽¹⁰⁾ <http://cor.europa.eu/en/activities/governance/Documents/mlg-charter/el.pdf>

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕτΠ με θέμα «Χρηματοδοτικά μέσα για τη στήριξη της εδαφικής ανάπτυξης», που υιοθετήθηκε στις 13 Οκτωβρίου 2015 (COTER-VI/005).

⁽¹²⁾ COM(2015) 215, σ. 3.

⁽¹³⁾ <http://cor.europa.eu/el/news/Pages/regions-cities-athens-declaration.aspx>

37. η πολιτική συνοχής πρέπει να διασφαλίζει τη συνεκτικότητα των τοπικών και περιφερειακών σχεδίων με τους ευρωπαϊκούς στόχους. Οι συμφωνίες εταιρικής σχέσης και τα επιχειρησιακά προγράμματα αποτελούν τα κύρια μέσα για τον σκοπό αυτό. Η ΕτΠ υπογραμμίζει ότι η χρηματοδότηση της πολιτικής συνοχής μέσω των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων μπορεί να συμβάλει στην απαραίτητη οικονομική βοήθεια για την υλοποίηση των σχεδίων. Τονίζει επίσης ότι η εφαρμογή των τοπικών και περιφερειακών αναπτυξιακών σχεδίων μπορεί επίσης να διευκολυνθεί με τη χρήση ειδικών μέσων της πολιτικής για τη συνοχή, όπως οι ολοκληρωμένες εδαφικές επενδύσεις (ΟΕΕ) και η τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (ΤΑΠΤΚ), οι οποίες πρέπει να χρησιμοποιούνται ευρύτερα·

38. πολλές άλλες πολιτικές της ΕΕ, όπως η πολιτική γεωργίας και αγροτικής ανάπτυξης, μεταφορών και ενέργειας ή η πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος, μεταξύ άλλων, έχουν εδαφική διάσταση, η οποία είναι εξίσου σημαντική με την ίδια την πολιτική συνοχής. Επομένως, αυτές οι άλλες τομεακές πολιτικές πρέπει επίσης να προσαρμοστούν προκειμένου να στηριχθούν τα τοπικά και περιφερειακά σχέδια ανάπτυξης. Πράγματι, η εδαφική προοπτική για το 2050 πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις πολιτικές της ΕΕ με σημαντική εδαφική διάσταση, έτσι ώστε η τοποκεντρική προσέγγιση για τη χάραξη πολιτικής να ενσωματωθεί σε όλες τις σχετικές πολιτικές της ΕΕ·

39. συνεπώς, είναι απαραίτητη μια πιο συνεκτική και συντονισμένη προσέγγιση της ευρωπαϊκής εδαφικής στρατηγικής/προοπτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο· χρειάζεται λοιπόν να θεσπιστεί διαρκής συνεργασία με τις εθνικές και ευρωπαϊκές ενώσεις που εκπροσωπούν τις τοπικές και περιφερειακές αρχές. Η προσέγγιση αυτή θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει μια διαρθρωμένη και συστηματική ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων κατά την ανάπτυξη τομεακών πολιτικών·

40. τέλος, πιστεύει ότι μια ευρωπαϊκή στρατηγική/προοπτική πρέπει να εξελίσσεται διαρκώς, κυρίως αξιοποιώντας την ανάδραση από τη βάση προς την κορυφή που προκύπτει μέσα από τη διαρκή συνεργασία με τις ευρωπαϊκές και εθνικές ενώσεις που εκπροσωπούν τις τοπικές και τις περιφερειακές αρχές και λαμβάνοντας υπόψη τις παγκόσμιες εξελίξεις, όπως, λόγου χάρη, τις προκλήσεις της μετανάστευσης και της κλιματικής αλλαγής, στις οποίες οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές της ΕΕ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο με βάση την αρχή της αλληλεγγύης.

Βρυξέλλες 3 Δεκεμβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών
Markku MARKKULA